

Cevdet Tolgay (1902-1993)

Cevdet Tolgay 1317 (1902) yılında Kadıköy/İstanbul'da doğmuştur. Babası Salim Bey ve annesi Naciye Hanım'dır. Eğitimine İttihat Terakki mektebinde başlamış daha sonra bir buçuk yıllık Samatya Alman Mektebindeki tahsiline müteakip Koca Mustafa Paşa askeri mektebine nakil olmuş ve eğitimine Kuleli Askeri Lisesinde devam etmiştir. 1918 yılında Harp Okuluna başladığında işgal altındaki İstanbul'da askeri öğrenciler Kağıthane'de çadırlı ordugaha çıkarılmışlardır. Milli Mücadele'nin başlamasıyla birlikte arkadaşlarıyla beraber Anadolu'ya geçmek için planlar yapmış ve 1920 yılında Birinci Dünya Savaşında Ruslara esir düşüp iade edilen esir askerleri taşıyan gemiye gizlice binerek deniz yoluyla İnebolu'ya geçmiştir. Sv. 337-44 sicil numarasıyla 18/10/1337(1921) tarihinde Asteğmen rütbesiyle Kocaeli'nde bulunan 36. Süvari Alayı Birinci Bölük emrine atanmıştır. Bu Alayda görev yaparken Geyve'de Deli Halit grubunda ve Garp Cephesinde de bulunmuştur. Sakarya Muharebesi esnasında Ankara'da ihtiyat görevinde bulunmuştur. Önce asker kaçaklarını yakalamakla görevliken daha sonra Yunanlıları Eskişehir'e kadar takip harekâtına katılmıştır. Temmuz 1338 (1922) tarihinde önce Mürettep Süvari Tümeni 38. Alay Birinci Bölük ve müteakiben 3. Bölükte 19/09/1339 (1923) tarihine kadar görev yapmıştır. Bu görevi esnasında Büyük Taarruz ve Başkomutanlık Meydan Muharebelerine katılmıştır. Bursa'nın kurtarılmasına dahil olmuş ve oradan Şile'ye intikal etmiştir. Kırmızı şeritli istiklal madalyası sahibidir. Haziran 1341 (1925) tarihine kadar 4. Kolordu Süvari Bölüğünde, 30/08/1927 tarihine kadar da Harp Akademisi Süvari Bölüğünde görev yapmıştır. 1/09/1927 tarihinde Harbiye tahsilini tamamlamak için İstanbul'da Harp Okuluna katılmış ve 1/06/1930 tarihinde mezun olmuştur. 18/06/1930 tarihinde Karaköse'de (Ağrı) bulunan Birinci Süvari Fırkası 11. Alay Birinci Bölüğüne atanmıştır. Tümen Komutanı yaverliğini yaparken Harp Akademisi Süvari Bölüğündeyken komutanı olan ve Cumhurbaşkanı Başyaveri Olan Celalettin Üner'in teklifiyle 5/12/1932 tarihinde Cumhurbaşkanı Yaverliğine atanmıştır. 1937 yılında Hariciye Vekaleti Siyasi Müsteşarı Numan Menemencioğlu başkanlığında Suriye Fevkalade Komiseri Comte de Martel'in yaptığı ziyareti iade etmek ve Hatay ile ilgili meseleleri görüşmek üzere Suriye ve Lübnan'a giden heyete refakatle görevlendirilmiştir. İlk yaverlik görevi 20/06/1940 tarihine kadar sürmüştür ve o tarihte 43. Süvari Alayı 2. Bölük Komutanlığına atanmıştır. 11/09/1942 tarihinde Cumhurbaşkanlığı Emir Subaylığında ve 21/02/1945 tarihinde 27/06/1946 tarihine kadar görev yapacağı Cumhurbaşkanlığı Başyaverliğinde görevlendirilmiştir. 16/07/1946 tarihinde atandığı 43. Süvari Alayı Grup Komutanlığında 16/11/1947 tarihinden itibaren Alay komutanı olarak görev yapmıştır. 24/02/1949 tarihinde yeniden Cumhurbaşkanlığı Emir Subaylığına atanmıştır. 11/07/1951 tarihinde aynı yılın Kasım ayında emekli olacağı İzmir'de bulunan Yurtiçi Bölge Komutanlığı Askeri Mahkeme Başkanlığına tayin edilmiştir. 1983 yılında yeni parti kuruluşu aşamasında Sosyal Demokrat Parti (SODEP) kurucular listesinde aday gösterilmiş ancak veto edilmiştir. 21 Haziran 1993 tarihinde İstanbul'da vefat etmiş ve Nakkaştepe Mezarlığı'na defnedilmiştir. Cevdet Tolgay, Leyla Hanım ile evlenmiş ve Mayda adında bir kızı olmuştur. Kızı İran'daki rejim değişikliğinden önceki Ankara Sefiriyle evlenmiştir. Torunu Fransız yönetmen Ramin Matin'dir.

Ahmet AKTER

KAYNAKÇA

AKANSEL, İsmail Hakkı, **Atatürk ve Yaverleri**, Harp Akademisi Yay., İstanbul, 2006.

BALSEVEN, Ali Vedat, **Türkiye'de Yaverlik Kurumu ve Atatürk'ün Yaverleri**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara, 2007.

BCA (Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi), 30-11-1-0/227-38-6.

BCA, 30-18-1-2/80-91-7.

DÜNDAR, Can, **Anka Kuşu, Erdal İnönü Anlatıyor**, İmge Yay., İstanbul, 2009.

Cumhuriyet Gazetesi, 5 Ağustos 1983.

ERGİNER, Efe, **Yaverinin Sesinden Bir Başka Atatürk**, Meta Basım Yayın, İzmir, 2019.

<https://www.hurriyet.com.tr/gundem/raminin-dedesi-ataturkun-yaveri-10995931> (Erişim Tarihi: 30 Nisan 2021)

KAL, Nazmi, **Atatürk'le Yaşadıklarını Anlattılar**, Bilgi Yay., İstanbul, 2001.

Millî Savunma Bakanlığı Arşivi Şahsi Dosyası.

22/07/2024 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/cevdet-tolgay-1902-1993/?pdf=3720> adresinden erişilmiştir